

คำบรรยายสรุปเรื่อง “ภาพรวมโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของประเทศ”  
สัมมนาเรื่อง ร่างแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา

นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ

รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

วันจันทร์ที่ 12 กุมภาพันธ์ 2550 เวลา 9.30-9.45 น.

ณ ห้องจูปีเตอร์ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น

ท่านรองนายกรัฐมนตรี

และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม (นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์)

ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม (นายปิยะบุตร ชลวิจารณ์)

ท่านปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม และท่านปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

แขกผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน

1. กระผมมีความยินดีและรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้รับเชิญมานำเสนอ ภาพรวมโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาเป็นหนึ่งในนโยบายที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศสู่เศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้ ท่านรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้มอบหมายให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกระทรวงอุตสาหกรรม ร่วมกันจัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา และมอบให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติบูรณาการแผนแม่บทดังกล่าวเข้ากับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 พร้อมทั้งสร้างกลไกในการขับเคลื่อน สิ่งที่กระผมจะบรรยายต่อไปนี้เป็นภาพรวมโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของประเทศ ซึ่งแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ กรอบแนวคิด สถานภาพโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของประเทศ และข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ [1][2]

### ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

2. กระผมขอเริ่มการนำเสนอภาพรวมโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของประเทศ ด้วยความสำคัญและกรอบแนวคิดของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา รายงานของ WEF ปี ค.ศ. 2005-2006 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างมีระดับความสามารถในด้านนวัตกรรมและอัตรา GDP per Capita เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสะท้อนภาพความสามารถในด้านนวัตกรรม โดยประเทศไทยอยู่ในระดับของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก ใกล้เคียงกับฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย แต่ต่ำกว่ามาเลเซียที่กำลังก้าวจากการใช้ประสิทธิภาพการผลิตไปสู่การใช้นวัตกรรมเป็นหลัก พร้อมไปกับเกาหลีและไต้หวันที่ใช้บริหารเวลาช่วงหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ในการพลิกฟื้นและสร้างการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดดด้วยการลงทุนในนวัตกรรมในขณะที่สิงคโปร์เป็นประเทศนวัตกรรมอย่างเต็มรูปแบบ และไทยยังต่ำกว่าจีนและอินเดียในการใช้เทคโนโลยีและความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ [3]

3. สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี เกิดจากการขยายตัวของปัจจัยทุนเป็นหลัก ในขณะที่อัตราการขยายตัวของ Total Factor Productivity (TFP) ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างนวัตกรรมยังอยู่ในระดับต่ำ [4] ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างนวัตกรรม ทั้งนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมกระบวนการ จึงเป็นกุญแจสำคัญในการกระตุ้นการขยายตัวของ TFP [5]

### ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

4. ท่านคงทราบแล้วว่า การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างนวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ (Value Creation) ประเทศไทยต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาให้เป็นที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการจัดการองค์ความรู้ ตั้งแต่การสร้าง การแพร่กระจาย และการใช้ ซึ่งจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน พร้อมทั้งพิจารณาศักยภาพภายใน อันได้แก่ทุนทางสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ เพื่อพัฒนาต่อยอดและยกระดับความสามารถ จนนำพาประเทศสู่เศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้ ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้การพัฒนาอย่างสมดุล ยั่งยืนและแข่งขันได้ และทำให้สังคมที่มีความสุข [6]

5. จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า คำนิยามของขอบเขตของโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญายังไม่การกำหนดที่ชัดเจน แต่มีผู้กำหนดขอบเขตของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาเพื่อใช้เฉพาะงาน โดยพิจารณาปัจจัยที่จะส่งผลให้การบริหารจัดการองค์ความรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทีมงานของ สศช. จึงนำปัจจัยเหล่านั้นมาจัดทำกรอบยุทธศาสตร์โครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาภาพรวมของประเทศ อันได้แก่ [7]

- การพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) ให้ศักยภาพสูงเพียงพอ ที่จะพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ที่นำเข้ามา/องค์ความรู้เดิม กระจาย และใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยต้องพัฒนาระบบการศึกษาและการฝึกอบรมให้มีมาตรฐานสูงขึ้น รวมทั้งมีกลไกสนับสนุนสมองไทยและต่างประเทศไหลเข้า เป็นต้น
- พัฒนาและปรับโครงสร้างองค์กรที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการจัดการองค์ความรู้ เพื่อ ลด ปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน และพัฒนาศักยภาพองค์กรให้มีมาตรฐานและสะท้อนความต้องการที่แท้จริงในปัจจุบัน
- พัฒนาภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการองค์ความรู้ เช่น ให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในองค์ความรู้ เป็นต้น อันได้แก่ การสร้างแรงจูงใจ แหล่งการเงิน กฎระเบียบ และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงเครื่องมือแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ กระจาย และใช้ความรู้ เช่น การมีระบบสารสนเทศที่ทันสมัย ซึ่งไม่ได้หมายความว่า มีแต่เทคโนโลยีเท่านั้น แต่หมายถึงข้อมูลและองค์ความรู้ทั้งที่เป็น Tacit and Explicit Knowledge
- ส่งเสริมให้มีวัฒนธรรมหรือค่านิยมในสังคม ที่กระตุ้นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ อันได้แก่ การทำงานเป็นทีม การร่วมมือเพื่อสร้างสรรค์ความรู้ และการเป็นสุขจากการที่ได้เรียนรู้ (Life Long Learning)

### ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

6. กระผมและทีมงาน สศช. ได้ประเมินสถานการณ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภาพรวมของประเทศ โดยยึดกรอบดังที่กล่าวมาแล้ว พบว่า มีองค์กร นโยบาย แผนแม่บท รวมถึงกลไกที่สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาภาพรวมของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม

อยู่จำนวนหนึ่งแล้ว เช่น ประเทศไทยมีนโยบายและแผนอยู่หลายฉบับที่สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาทั้งในรูปของทุนมนุษย์ สถาบัน ปัจจัยแวดล้อม และสร้างวัฒนธรรมและค่านิยม [8]

7. ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะให้น้ำหนักในแต่ละประเด็นไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน้าที่หลักของหน่วยงานนั้นตัวอย่างเช่น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 เป็นแผนพัฒนาระดับประเทศ ทำให้มีหลายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทยในขณะที่แผนของกระทรวงอุตสาหกรรมจะเน้นหนักในด้านการสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อ ภาคการผลิต และการพัฒนาทุนมนุษย์ในด้านการเป็นผู้ประกอบการที่มีศักยภาพ และแผนแม่บทกระทรวงศึกษา และกระทรวงแรงงาน เน้นหนักในเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์ เป็นต้น [9][10][11]

8. อย่างไรก็ตามผลจากการสำรวจพบว่า ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาและมีจุดอ่อนที่สำคัญดังนี้คือ [12]

- ความซ้ำซ้อนของโครงสร้างองค์กรและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา
- ขาดกลไกในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างนโยบาย/แผนที่มีอยู่
- ความล่าช้าของการแปลงนโยบาย/แผนสู่ภาคปฏิบัติ เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีศักยภาพในการมองภาพเชื่อมโยงระหว่างโอกาสทางธุรกิจ กับนวัตกรรม
- มีการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาที่มีอยู่ไม่เต็มศักยภาพ
- ความไม่ชัดเจนของนโยบายและแผนของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในระดับสู่ท้องถิ่น/พื้นที่

9. โดยสรุปก็คือ ประเทศไทยมีกลไก องค์กร นโยบาย ที่สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาอยู่เป็นส่วนใหญ่ แต่ยังคงขาดการขับเคลื่อนและบริหารจัดการในเชิงบูรณาการที่ดีเท่าที่ตนเอง

10. ดังนั้นในเบื้องต้น สศช. ขอเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญดังนี้คือ [13]

- ให้มีองค์กรกลาง เพื่อขับเคลื่อน องค์กร นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนสนับสนุน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาที่มีอยู่ในเชิงบูรณาการ และเพื่อสร้าง เอกภาพ รวมทั้งให้มีการประเมินศักยภาพโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาที่อยู่ โดยเฉพาะโครงการขนาดใหญ่ ๆ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงให้ตรงกับ ความ ต้องการในปัจจุบัน เช่น อุทยานวิทยา ศาสตร์ (Science Park) อุทยานความรู้ (Knowledge Park) [14]
- ส่งเสริมเชื่อมโยงเครือข่ายนวัตกรรมในระดับอุตสาหกรรมให้มากขึ้น ปัจจุบัน สวทช. มีการพัฒนาเครือข่ายนวัตกรรมอุตสาหกรรมย่อย ( Sub-Sectoral Innovation Network) ไปบ้างแล้ว เช่น Hard Disk Drive Networking เป็นต้น ดังนั้นควรขยายกิจกรรมดังกล่าวไปสู่อุตสาหกรรมเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 [15]
- ส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในระดับท้องถิ่น/ พื้นที่ เพื่อเชื่อมโยงท้องถิ่นสู่โลก เนื่องจากในแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะเด่นไม่ เหมือนกัน และมีศักยภาพภายในไม่เท่ากันและแตกต่างกัน [16]

### ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

11. กระผมขอสรุปในเบื้องต้นว่าประเทศไทยมีกลไก องค์กร นโยบายและแผน สนับสนุนการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากในระดับหนึ่งแล้ว แต่ยังคงขาดการบูรณาการกลไก องค์กร นโยบาย และแผนเหล่านั้น และยังขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในระดับพื้นที่ที่ชัดเจน กระผมเชื่อว่าการจัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและการผลักดันให้มีองค์กร กลางในการขับเคลื่อนที่ชัดเจนนี้จะทำให้ระดับความสามารถทางนวัตกรรมของไทยเพิ่มสูงใน ระยะ 5 ปีข้างหน้าแน่นอน [17]

ขอบคุณมากครับ